

نگاهی به مراکز رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان^۱، معیارها، شاخص‌ها و جایگاه دانشگاه‌های

افغانستان

محمدجواد برهانی*

چکیده

در این تحقیق تلاش شده است نظام‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها مورد بررسی قرار گیرد. امروزه دانشگاه‌های جهان مانند سایر کالاها، خدمات، مجله‌های علمی، بیمارستان‌ها و... توسط مراکز معتبر جهانی مطابق با معیارها و شاخص‌های علمی مورد ارزیابی و رتبه‌بندی قرار می‌گیرند و نتیجه رتبه‌بندی سالانه منتشر می‌شود. مراکزی چون شانگهای، کیو اس، تایمز، لیدن، وبومتریک، فورآیسی‌یو و یوملتیرینگ از مراکز مهم و معتبر رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سطح جهانی شمرده می‌شود. مهم‌ترین معیاری که برای رتبه‌بندی دانشگاه‌ها وجود دارد، عبارت است از: معیار کیفیت آموزش، کیفیت اعضای هیئت علمی، خروجی‌های پژوهش، سرانه عملکرد دانشگاه، اعتبار جهانی دانشگاه، حضور اساتید و دانشجویان غیر بومی و داشتن سایت معتبر. با بررسی رتبه‌های دانشگاه‌ها مشاهده می‌شود که دانشگاه‌های

1. World University Rankings.

*. نویسنده و مترجم.

افغانستان یا در رتبه‌بندی جهانی اتخاذ نشده‌اند و یا در آخر لیست قرار دارند. دلایل این امر خصلت کاست‌گرایانه دانشگاه‌ها، ضعف کادر علمی، عدم توجه به پژوهش و ناامنی‌های ممتد در کشور می‌تواند باشد.

واژگان کلیدی: رتبه، رتبه‌بندی، دانشگاه، معیار، شاخص.

مقدمه

در دنیایی که ما زندگی می‌کنیم، رتبه‌بندی و درجه‌بندی در سطوح مختلف آن به چشم می‌خورد. درجه‌بندی و رتبه‌بندی در واقع، سنجیدن میزان کیفیت یک کالا، محصول و خدمات است که با عدد ارزش‌گذاری می‌شود. ارزش‌گذاری و رتبه‌بندی در حدود دو دهه است که در عرصه مؤسسات علمی و دانشگاه‌ها نیز راه یافته است. مؤسساتی در سطح جهان اقدام به رتبه‌بندی مراکز دانشگاهی نموده و نتایج یافته‌های خود را مطابق معیارها و شاخص‌های تعریف‌شده که پیوسته در حال به‌روزشدن است، در سایت‌های خود منتشر می‌کنند. با انتشار رتبه‌های دانشگاه در جهان، هر دانشگاهی جایگاه خود را بیش‌تر شناخته و تلاش می‌کند تا جایگاه شایسته‌ای کسب کند. محصلان و محققان هم با مراجعه به رتبه دانشگاه، وزانت علمی-پژوهشی، و جهت بین‌المللی و اعتبار دانشگاه را یافته و تلاش می‌کنند تا از مراکز معتبرتری بهره بگیرند.

رقابت دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی پدیده جدیدی نیست. سابقه رقابت دانشگاه‌ها بسیار طولانی است و در چند دهه اخیر، به‌خصوص از سال ۱۹۹۰، رقابت بین دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در تجاری‌سازی و بین‌المللی‌سازی بسیار شدت گرفته است. در کشورهای توسعه‌یافته و حتی در کشورهای در حال توسعه، دانشگاه‌ها دیگر تنها به دنبال کسب جایگاه و مقام در سطح کشور خود نیستند؛ بلکه به دنبال احراز جایگاه ویژه و ممتاز و کسب عنوان دانشگاه با رتبه بالای جهانی هستند تا بدین ترتیب، مسیر را جهت جذب دانشجویان و استادان بین‌المللی و درآمدزایی بیش‌تر هموار سازند.

روشی که در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها به کار گرفته شده است، روش توصیفی-کاربردی است که محقق با مراجعه به سایت‌های رتبه‌بندی دانشگاه، معیار و شاخص رتبه‌بندی را بیان و دانشگاه‌های افغانستان را نیز در آن جست‌وجو کرده است. روشن است که در تحقیقات توصیفی، محقق به دنبال چگونه بودن موضوع است و می‌خواهد بداند پدیده، متغیر، شیء یا

مطلب چگونه است. به عبارت دیگر، این تحقیق معیارها و شاخص‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها را بررسی می‌کند و مؤسسات و دانشگاه‌های معتبری را که عهده‌دار رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان است، توصیف می‌کند و در نهایت رتبه دانشگاه‌های کشور را نیز در سایت‌های رتبه‌بندی جست‌وجو می‌کند.

دانشگاه‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی در کشورهای توسعه‌نیافته، مانند کشور افغانستان، که کیفیت آموزش و پژوهش در آن بسیار پایین است، از رقابت جهانی بازمانده و در نظام‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها مورد توجه قرار نمی‌گیرند.

این تحقیق بر آن است تا نظام‌های مختلف رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی را معرفی، معیارها و شاخص‌های رتبه‌بندی را بیان و جایگاه و رتبه دانشگاه‌های کشور را نیز مورد بررسی قرار دهد. امید است که مسئولان، دانشگاهیان و دلسوزان به رشد علمی در کشور مطابق شاخص‌ها و معیارهای جهانی، دانشگاه‌های کشور را هدایت و جهت رشد و ترقی آن تلاش کنند.

رتبه و رتبه‌بندی، محوری‌ترین اصطلاح در عنوان این مقاله است که به معنای جایگاه، ارزش و درجه است. رتبه‌بندی به معنای ارزش‌گذاری و درجه‌بندی است. رتبه‌بندی‌ها در واقع افراد، کالاها، خدمات یا هر چیز دیگری را که قابل رتبه‌بندی باشد، بر اساس شاخص‌هایی که معرف ویژگی آن‌ها است، با اتخاذ روش‌های مناسب، ارزش‌گذاری و سپس رتبه‌بندی می‌کنند. به رتبه‌بندی دانشگاه‌ها «یونیورسیتی رنکینگ»^۱ گفته می‌شود.

۱. تاریخچه رتبه‌بندی دانشگاه‌ها

هر ساله از سوی مراکز مختلف، دانشگاه‌های جهان رتبه‌بندی می‌گردند و در سایت‌ها و روزنامه‌های مختلف نتیجه تحقیقات و رده‌بندی‌ها منتشر می‌شود.

فعالیت رتبه‌بندی و ارزیابی دانشگاهی و به‌خصوص ارزیابی تحصیلات تکمیلی، از کشور آمریکا آغاز و بعد به دیگر نقاط جهان کشیده شد. مؤسسه یو. اس. نیوز نخستین مؤسسه در جهان بود که در سال ۱۹۸۳ نخستین نتایج ارزیابی دانشکده‌ها را در آمریکا منتشر ساخت. بعد

1. University Rinking.

از مؤسسه یو. اس. نیوز، مؤسسات پژوهشی دیگری نیز در دیگر نقاط جهان اقدام به رتبه‌بندی مراکز آموزش عالی کردند که برای مثال می‌توان از مؤسسه مک‌لین در کانادا و گاردین در انگلستان نام برد که البته سطح پوشش ارزیابی آن‌ها تنها در سطح کشور خودشان بود (<http://www.ion.ir>).

طبق اسناد و گزارش‌های معتبر، ایده اولیه رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در سطح جهانی توسط دانشگاه شانگهای^۱ جیاتانگ چین در سال ۱۹۹۸ پایه‌گذاری گردید. طرح این ایده در پاسخ به دغدغه رئیس جمهور وقت چین بود که بیش‌تر مصرف داخلی داشت و تأکید بر این بود که تعدادی از دانشگاه‌های چین بایستی در سطح بین‌المللی فعال باشند و در شمار دانشگاه‌های برتر جهان محسوب شوند؛ بنابراین، در راستای دستیابی به هدف فوق، سیاست‌گذاران چینی تصمیم گرفتند ابتدا مدلی برای رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان طراحی نمایند و شاخص‌هایی را از لحاظ نظری طراحی کرده و بر اساس آن دانشگاه‌ها را ارزیابی نمایند و سپس با بهره‌گیری از نتایج آن، نخست جایگاه دانشگاه‌های چین در مقایسه با سایر دانشگاه‌های جهان مشخص شود، و در مرحله بعدی، نقاط قوت و ضعف دانشگاه‌های چین بر اساس نتایج حاصل شناسایی شود و در مرحله سوم برای بهبود وضعیت و ارتقای جایگاه دانشگاه‌های چین در رتبه‌بندی جهانی اقدام‌های لازم تدوین گردد و برای رسیدن به وضعیت مطلوب تلاش صورت گیرد تا ضعف‌ها و کاستی‌های دانشگاه‌های کشور چین برطرف و نقاط قوت آن برجسته و تقویت گردد.

برای عملیاتی کردن ایده فوق به دانشگاه شانگهای جیاتانگ مأموریت داده شد تا دانشگاه‌های جهان را رتبه‌بندی کند و جایگاه دانشگاه‌های چینی را در سطح جهانی مشخص نماید. در واقع، هدف این رتبه‌بندی، اندازه‌گیری فاصله و شکاف دانشگاه‌های چین و دانشگاه‌های برتر دنیا و هم‌چنین برنامه‌ریزی در جهت کاهش فاصله و بهبود کیفیت دانشگاه‌های چینی و ارتقای جایگاه آن‌ها در سطح بین‌المللی بود.

بنابراین، سرانجام نتایج رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان توسط نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌های شانگهای که به رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌های جهان شهرت یافت، برای اولین بار در سال ۲۰۰۳، در سطح

1. Academic Ranking of World Universities (ARWU) – commonly known as the Shanghai Ranking – from China.

بین‌المللی منتشر گردید و از آن سال به بعد به‌طور سالانه به‌روز می‌شود. این رتبه‌بندی به سرعت در جهان جایگاه خود را یافت و دانشگاه‌ها و کشورهای مختلف از آن استقبال کردند.

نظام رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌های جهان بر مبنای این فرض که نمی‌توان همه دانشگاه‌های جهان را با هم مقایسه کرد، متمرکز و جامعه هدف خود را بر دانشگاه‌های تحقیقاتی برتر دنیا قرار داده است. به‌طور کلی، دانشگاه‌هایی که دارای جایزه نوبل، پژوهشگران دارای استناد بالا یا مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های نیچر و ساینس (science and nature) هستند، در این رتبه‌بندی مورد بررسی قرار می‌گیرند. علاوه بر این، دانشگاه‌هایی که دارای تعداد زیادی مقاله‌های نمایه‌شده در نمایه گسترده استنادی علوم و نمایه استنادی علوم اجتماعی هستند نیز توسط این نظام رتبه‌بندی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند؛ بنابراین، از بین دانشگاه فعال جهان، حدود ۱۰۰۰ دانشگاه در این رتبه‌بندی بررسی می‌شوند و در نهایت در جدول رتبه‌بندی لیست ۵۰۰ دانشگاه برتر دنیا منتشر می‌شود.

دانشگاه‌های افغانستان در طی این سال‌ها هیچ‌وقت در جدول ۱۰۰۰ دانشگاه فعال و برتر جهان قرار نگرفته است تا رتبه‌بندی گردد.

۲. معیار رتبه‌بندی دانشگاه‌ها

یکی از سؤال‌های مهم در نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌ها این است که معیار رتبه‌بندی دانشگاه‌ها چیست؟ نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌های شانگهای به‌منظور انجام ارزیابی دقیق‌تر از عملکرد دانشگاه و ارائه رتبه‌بندی جامع از جایگاه دانشگاه در سطح جهانی، ۴ معیار را مدنظر قرار می‌دهد و بر اساس آن، دانشگاه‌های برتر جهان را رتبه‌بندی می‌کند:

الف. کیفیت آموزش؛

ب. کیفیت اعضای هیئت علمی؛

ج. خروجی‌های پژوهش؛

د. سرانه عملکرد دانشگاه (<http://www.shanghairanking.com>).

این چهار معیار توسط هیئت رتبه‌بندی برای بررسی عملکرد دانشگاه تعریف شده است. به عبارت دیگر، در این نظام، دانشگاه‌ها بر اساس میزان موفقیت در هر یک از معیارهای چهارگانه

رتبه‌بندی می‌گردند. با توجه به این که معیارهای چهارگانه فوق کلی هستند و قابلیت اندازه‌گیری کم‌تری دارند، از این رو نظام رتبه‌بندی شانگهای برای هر یک از معیارهای فوق چند شاخص ارائه کرده است که در بخش متدولوژی سایت شانگهای گذاشته شده است.

۳. هدف از رتبه‌بندی دانشگاه‌ها توسط دانشگاه شانگهای جیاتانگ

دانشگاه شانگهای جیاتانگ که در چین قرار دارد، این رتبه‌بندی را در قالب یک پروژه بزرگ در کشور چین انجام می‌دهد و هدف آن، رتبه‌بندی دانشگاه‌های دنیا به صورت کاملاً مستقل بوده و در واقع برای اندازه‌گیری فاصله دانشگاه‌های چینی و دانشگاه‌های روز دنیا صورت گرفت و نتایج آن در مجله اکونومیست به چاپ رسید.

میزان پارامترهای مؤثر در این رتبه‌بندی بیش‌تر در حوزه علوم طبیعی قرار دارد و عبارت از: تعداد مقالات منتشر شده در مجلات نیچر و ساینس (که هر دو در حوزه علوم طبیعی فعالیت می‌کنند)، تعداد برندگان جایزه نوبل (که بیش‌تر به علوم فیزیک تعلق می‌گیرد) و جایزه فیلدز (که در حوزه ریاضیات فعالیت می‌کنند).

۴. سایت رتبه‌بندی دانشگاه شانگهای و دانشگاه‌های افغانستان

دانشگاه شانگهای هر ساله نتایج تحقیقات خود را در سایت دانشگاه منتشر می‌کند. آدرس سایت قرار ذیل است: <http://www.shanghai ranking.com>

زبان سایت انگلیسی است که هر ساله در ماه می نتیجه رتبه‌بندی منتشر می‌شود. وقتی وارد سایت می‌شویم، دو بخش جداگانه را در صفحه اول مشاهده می‌کنیم که در یک بخش ۲۰۰ دانشگاه برتر و در دیگری ۵۰۰ دانشگاه برتر جهانی معرفی شده است.

اکنون آخرین رتبه‌بندی از سال ۲۰۱۷ در آن قرار داده شده است که مجموعاً هشتصد دانشگاه معتبر و فعال جهان در آن لیست شده و رتبه‌بندی گردیده است. هیجده دانشگاه برتر جهان در دو کشور آمریکا و انگلستان موقعیت دارد.

با مراجعه به بخش آماری سایت، مشاهده می‌شود که از میان ۱۰۰ دانشگاه برتر جهان، ۵۲

۱. نگارنده آخرین بار به تاریخ ۲۲/۱/۹۷ به سایت دانشگاه مراجعه کرده است.

دانشگاه برتر دنیا در آمریکا، ۳۵ تای آن در اروپا و ۱۳ تای آن در آسیا و اقیانوسیه موقعیت دارد (<http://www.shanghairanking.com>).

با وجودی که هشتصد دانشگاه فعال رتبه‌بندی شده است؛ اما در این میان، دانشگاه‌های افغانستان غایب است. افغانستان که از نظر سورت الفبایی در اول جدول قرار دارد، در سایت شانگهای رینکینگ اصلاً نام افغانستان ذکر نشده است؛ اولین کشور آرژانتین است که به جای افغانستان از نظر ترتیب الفبا در صدر جدول قرار گرفته است (<http://www.shanghairanking.com>).

بعد از دانشگاه شانگهای، تعداد دیگر از مؤسسات و مراکز مهم علمی و تحقیقی در کنار دانشگاه شانگهای کار رتبه‌بندی دانشگاه‌های برتر جهان را با شاخص‌ها و دانشگاه‌های بیشتر شروع کردند که در ذیل به مهم‌ترین و معتبرترین آن‌ها اشاره می‌گردد.

۵. نظام رتبه‌بندی بین‌المللی کیو اس QS^۱

دومین مرکز معتبر رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان، مؤسسه کیو اس است که در انگلستان موقعیت دارد و با همکاری مؤسسه کواکارلی سایموندز (Quacquarelli Symonds)، هر ساله لیستی از دانشگاه‌های برتر دنیا را با عنوان (THES – QS World University Rankings) منتشر می‌کند. در مقایسه با رتبه‌بندی‌های دیگر، در این رتبه‌بندی سالانه بسیاری از دانشگاه‌های غیر آمریکایی و خصوصاً انگلیسی در میان رتبه‌های بالای آن قرار دارند.

نظام رتبه‌بندی QS از سال ۲۰۰۴ آغاز به کار کرده و از سال ۲۰۱۱ اقدام به رتبه‌بندی دانشگاه‌ها به تفکیک رشته نموده است. قابل یادآوری است که مؤسسه کواکارلی سایموندز تا سال ۱۳۸۸/۲۰۰۹، رتبه‌بندی خود را با همکاری نشریه آموزش عالی تایمز انگلستان منتشر می‌کرد؛ اما از آن سال به بعد و با جدا شدن مؤسسه تایمز، به‌تنهایی اقدام به انتشار رتبه‌بندی خود می‌کند. رتبه‌بندی این مؤسسه با عنوان «بهترین دانشگاه‌های جهان» توسط US News & World Report و در آمریکا منتشر می‌شود.

این مؤسسه هم‌اکنون اطلاعات مربوط به ۳۳۷۴۴ پژوهشگر و استاد دانشگاه‌های مختلف

1. QS World University Rankings – from the United Kingdom.

سراسر جهان را برای ارائه رتبه‌بندی خود دنبال می‌کند. از جمله شاخص‌های این رتبه‌بندی می‌توان به میزان استناد به مقالات، نسبت استاد به دانشجو و تعداد استادان و دانشجویان بین‌المللی دانشگاه‌ها اشاره کرد.

علاوه بر رتبه‌بندی دانشگاه‌های دنیا، این مؤسسه با همکاری روزنامه Chosun Ilbo کره جنوبی، هر ساله فهرستی از ۲۰۰ دانشگاه برتر آسیا را نیز ارائه می‌کند. رتبه‌بندی این مؤسسه یکی از معتبرترین رتبه‌بندی‌های دانشگاه‌های دنیا محسوب می‌شود (<https://www.khabaronline.ir>).

۶. سایت رتبه‌بندی کیو اس و دانشگاه‌های افغانستان

رتبه‌بندی کیو اس سالانه و معمولاً در اوائل سال از طریق سایت مؤسسه منتشر می‌شود. اکنون نتایج رتبه‌بندی سال ۲۰۱۸ در سایت بارگزاری شده است که در صفحه اول آن ۱۰ دانشگاه برتر جهان که ۹ دانشگاه آن از دو کشور آمریکا و انگلستان است، قرار دارد.

آدرس سایت که به زبان انگلیسی است و در آن روش و معیارهای رتبه‌بندی نیز توضیح داده شده، این است:

<https://www.topuniversities.com/>

با جست‌وجو در این سایت نیز نمی‌توان دانشگاهی را از افغانستان یابید که در رتبه‌بندی مؤسسه کیو اس گنجانده شده باشد؛ در حالی که دانشگاه‌هایی از کشورهای چون ایران، ترکیه و... هم در سال ۲۰۱۷ و هم در رتبه‌بندی سال ۲۰۱۸ دیده می‌شود.

در سال ۲۰۱۷ میلادی تعداد دانشگاه‌های برتر جهان و آسیا توسط کیو اس اعلام شد. هرچند در آن میان، دانشگاه‌های افغانستان شامل لیست هم نبودند و هیچ رتبه را کسب نکردند؛ اما ایران چهارده دانشگاه‌شان در رده‌بندی آمده بودند که نسبت به سال ۲۰۱۶ که فقط هشت دانشگاه رتبه آورده بود، رشد چشم‌گیری داشته است.

کیو اس در سال ۲۰۱۸ میلادی، تعداد ۹۵۹ دانشگاه از ۸۴ کشور را تحت پوشش رتبه‌بندی جهانی خود قرار داده است که دانشگاه صنعتی شریف با رتبه ۴۸۰ - ۴۷۱ و دانشگاه تهران با

رتبه ۶۵۰ - ۶۰۱، تنها دو دانشگاه از ایران هستند که در رتبه‌بندی دیده می‌شوند و در مقایسه با سال‌های قبل افت داشته‌اند.

بر اساس رتبه‌بندی مؤسسه یادشده در سال ۲۰۱۸، مؤسسه فناوری ماساچوست (ام‌آی‌تی) رتبه اول بهترین دانشگاه‌های دنیا را به خود اختصاص داده است. سه دانشگاه استنفورد، هاروارد و مؤسسه فناوری کالیفرنیا (کال‌تک) به ترتیب رتبه‌های بعدی را دارند. این در حالی است که مطابق رتبه‌بندی شانگهای، دانشگاه هاروارد همه‌ساله رتبه اول را از آن خود کرده است.

رتبه پنجم از آن یک دانشگاه انگلیسی است. دانشگاه کمبریج، جلوتر از دانشگاه آکسفورد قرار گرفته است. رتبه‌های هفتم و هشتم را هم یوسی‌ال و کالج سلطنتی، دو دانشگاه لندن، تصاحب کرده‌اند. آخرین کرسی تکریمی بین بهترین‌ها را باز هم یک دانشگاه آمریکایی، دانشگاه شیکاگو، تصاحب کرده است.

تنها کشوری که جز آمریکا و انگلیس در میان ۱۰ دانشگاه برتر نماینده دارد، سوئیس است. مؤسسه فناوری فدرال سوئیس (ای‌تی‌اچ) دهمین دانشگاه برتر دنیا است.

طبق این رتبه‌بندی، اولین دانشگاه آسیایی دانشگاه فناوری نانیانگ سنگاپور است که رتبه یازدهم را به خود اختصاص داده و در بهترین جایگاه یک دانشگاه آسیایی از زمان مرسوم شدن این رتبه‌بندی‌ها تا کنون ایستاده است.

بنیاد اندیشه

دانشگاه لوزان سوئیس، دانشگاه‌های پرینستون و کورنل آمریکا، دانشگاه ملی سنگاپور، دانشگاه‌های ییل، جان‌هاپکینز، کلمبیا و پنسیلوانیا باز هم از آمریکا و دانشگاه ملی استرالیا در رتبه‌های بعدی زیر ۲۰ دنیا قرار دارند.

در آسیا، بعد از دو دانشگاه سنگاپوری، دانشگاه شین‌هوا قرار دارد که در رتبه ۲۵ دنیا است. کرسی‌های بعدی هم در اختیار کشورهای شرق آسیا قرار دارد. دانشگاه هنگ‌کنگ در رتبه ۲۶ جهانی، دانشگاه توکیو ژاپن در رتبه ۲۸ جهانی، دانشگاه علم و فناوری هنگ‌کنگ در رتبه ۳۰، دانشگاه کیوتو ژاپن و ملی سئول کره جنوبی در رتبه ۳۶، دانشگاه‌های پکن و فودان چین در رتبه‌های ۳۸ و ۴۰ قرار دارند.

مؤسسه کیو اس، دانشگاه‌های برتر جهان را در سال ۲۰۱۸ بر اساس تقسیمات قاره‌ای نیز

رتبه‌بندی کرده است که در آن‌جا نیز کشور افغانستان نام برده نشده است.^۱

۱. در رتبه‌بندی جهانی کیو. اس، ۱۸۳ دانشگاه در آمریکای شمالی، ۲۵۲ دانشگاه از قاره آسیا، ۳۶۹ دانشگاه از قاره اروپا، ۱۸ دانشگاه از قاره آفریقا، ۸۹ دانشگاه از قاره آمریکای لاتین و ۴۵ دانشگاه از قاره استرالیا دانشگاه‌های برتر جهان در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهند.

☛ قاره اروپا

در رتبه‌بندی جهانی کیو. اس سال ۲۰۱۸ میلادی در مجموع ۳۶۹ دانشگاه از کشورهای اروپایی حضور دارند که دانشگاه کمبریج، دانشگاه آکسفورد، دانشگاه کالج لندن و امپریال کالج لندن از انگلستان با رتبه‌های ۵، ۶، ۷ و ۸ جهانی به‌عنوان ۴ دانشگاه برتر اروپا معرفی شدند. مؤسسه تکنولوژی فدرال زوریخ از کشور سوئیس و حائز رتبه ۱۰ جهان و ۵ اروپا، به‌عنوان برترین دانشگاه‌های قاره اروپا خارج از کشور انگلستان شناخته شد. اگرچه کشور انگلستان خانه برترین دانشگاه‌های اروپایی است، با این حال نتایج رتبه‌بندی سال ۲۰۱۸ کیو. اس نشان داد که ۵۱ دانشگاه از ۷۶ دانشگاه آن دچار افت رتبه شدند.

☛ قاره آسیا

برخلاف اروپا، دانشگاه‌های آسیایی و جوان هر ساله نتایج نظام‌های رتبه‌بندی را دستخوش تغییر و تحول می‌کنند. در رتبه‌بندی کیو. اس در مجموع ۲۵۲ دانشگاه از قاره آسیا حضور دارند که دانشگاه صنعتی نانیانگ سنگاپور با رتبه ۱۱، دانشگاه ملی سنگاپور با رتبه ۱۵، دانشگاه تسینگهوا از چین با رتبه ۲۵ جهانی، دانشگاه هنگ‌کنگ با رتبه ۲۶ جهانی و دانشگاه توکیو از ژاپن با رتبه ۲۸ برترین دانشگاه‌های این قاره را تشکیل می‌دهند.

در رتبه‌بندی کیو. اس دانشگاه‌هایی چون دانشگاه صنعتی نانیانگ و دانشگاه پیشرفته علم و صنعت کره که بر بعد صنعت تمرکز یافته‌اند، توانسته‌اند با رشد جایگاه نتایج خیره‌کننده‌ای از خود نشان دهند.

هم‌چنین از کشور چین ۳۹ دانشگاه در این رتبه‌بندی حاضر شده‌اند و دانشگاه تسینگهوا که برترین دانشگاه این کشور است، رتبه ۲۵ جهانی و ۳ آسیا را کسب کرده است. ۶ دانشگاه این کشور در جمع ۱۰۰ دانشگاه برتر دنیا قرار دارند که این تعداد در سال گذشته برابر با ۴ دانشگاه بوده است.

کشور هند نیز در سال ۲۰۱۸ تعداد دانشگاه‌های برتر خود را در ۲۰۰ دانشگاه برتر از ۲ دانشگاه در سال ۲۰۱۷ به ۳ دانشگاه در سال ۲۰۱۸ ارتقاء داده است.

☛ قاره آمریکای شمالی

در رتبه‌بندی کیو. اس در مجموع ۱۸۳ دانشگاه از این قاره حضور دارند که مؤسسه تکنولوژی ماساچوست (MIT)، دانشگاه استنفورد، دانشگاه هاروارد و مؤسسه تکنولوژی کالیفرنیا، از ایالات متحده آمریکا با رتبه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ جهانی، برترین دانشگاه‌های قاره آمریکای شمالی و جهان را تشکیل می‌دهند.

هم‌چنین دانشگاه تورنتو کانادا نیز با کسب رتبه جهانی ۳۱ برترین دانشگاه این کشور معرفی شد.

☛ قاره آمریکای لاتین

در رتبه‌بندی کیو. اس سال ۲۰۱۸ در مجموع ۸۹ دانشگاه از آمریکای لاتین حضور دارند که دانشگاه بوینس آیرس از آرژانتین با رتبه ۷۵ جهانی، دانشگاه سان‌پائولو با رتبه ۱۲۱ جهانی، دانشگاه ملی مکزیک در رتبه ۱۲۲ جهانی و دانشگاه کاتولیک شیلی با رتبه ۱۳۷ برترین دانشگاه‌های این قاره را تشکیل می‌دهند.

☛ قاره استرالیا

در رتبه‌بندی کیو. اس در مجموع ۴۵ دانشگاه از قاره استرالیا حضور دارند که ۵ دانشگاه آن در جمع ۵۰ دانشگاه برتر جهان قرار گرفته‌اند. دانشگاه ملی استرالیا با رتبه ۲۰، دانشگاه ملبورن با رتبه ۴۱ و دانشگاه نیو ساوت ولز با رتبه ۴۵ به‌عنوان ۳ دانشگاه برتر این قاره معرفی شدند.

☛ قاره آفریقا

در رتبه‌بندی کیو. اس در مجموع ۱۸ دانشگاه از قاره آفریقا حضور دارند که دانشگاه کیپ تاون با رتبه ۱۹۱، دانشگاه استلنبوش با رتبه ۳۶۱ و دانشگاه ویتواتر سرنند با رتبه ۳۶۴ از کشور آفریقای جنوبی برترین دانشگاه‌های این قاره را تشکیل می‌دهند. (<https://www.isna.ir/news/96032010875>)

۷. نظام رتبه‌بندی بین‌المللی تایمز^۱

سومین مؤسسه معتبر رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، مؤسسه رتبه‌بندی انگلیسی تایمز است که در اکتبر هر سال ۲۰۰ دانشگاه برتر جهان را اعلام می‌نماید. با توجه به دشواری دسترسی به اطلاعات دانشکده‌ها و رشته‌ها در دانشگاه‌های کوچک، این نظام رتبه‌بندی شاخص‌های ارزیابی خود را به شاخص‌هایی محدود کرده است که امکان جمع‌آوری آن به صورت مستقل وجود دارد. رتبه‌بندی جهانی تایمز، از ۱۳ شاخص در قالب ۵ معیار کلی آموزش، پژوهش، استنادات، درآمد صنعتی و وجهه و شهرت بین‌المللی بهره می‌گیرد.

۸. معیارها و شاخص‌های رتبه‌بندی تایمز

مؤسسه تایمز پنج معیار و ۱۳ شاخص را برای رتبه‌بندی خود در نظر گرفته است که در سایت مؤسسه تحت عنوان متدولوژی هم به معیارها و هم به شاخص‌ها اشاره شده است. معیارهای پنج‌گانه رتبه‌بندی تایمز قرار ذیل است که بارم و نمره هر کدام نیز ذکر شده است.

۸-۱. شهرت علمی

شهرت علمی دانشگاه با ۴۰ درصد بیش‌ترین میزان تأثیر در رتبه‌بندی این مرکز دارد. برای سنجش میزان شهرتی که دانشگاه از نظر سنجی جهانی استفاده می‌کند و از دانشگاه‌ها، بهترین دانشگاه در رشته خودشان را می‌پرسند. به این ترتیب شهرت علمی دانشگاه را سنجیده و از ۰ تا ۴۰ را نمره می‌دهد.

دانشگاه‌های افغانستان سال‌ها است که در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها جای نگرفته است و با توجه به این معیار هیچ شهرت علمی در جهان و منطقه ندارد.

۸-۲. نسبت تعداد دانشجویان به اعضای هیئت علمی

نسبت تعداد دانشجویان به اعضای هیئت علمی، یکی دیگر از مهم‌ترین معیار برای رتبه دانشگاه می‌باشد که در این رتبه‌بندی به میزان ۲۰ درصد تأثیرگذار است و هر چه تعداد دانشجویان نسبت

1. Times Higher Education World University Rankings (or THE World University Rankings) – from the United Kingdom.

به تعداد اساتید و اعضای هیئت علمی کم‌تر باشد، در این شاخص تأثیر مثبت‌تری خواهد داشت. دانشگاه‌های افغانستان - اعم از خصوصی و دولتی - مطابق این معیار هیچ نمره‌ای کسب نمی‌کند و در دانشگاه‌های دولتی بیش از صد نفر دانشجو برای اساتید اعضای هیئت علمی وجود دارد.

۳-۸. میزان ارجاعات به دانشگاه

میزان ارجاعات به دانشگاه به معنای سنجش مقاله‌های ارجاع‌شده به دانشگاه می‌باشد و این مؤسسه در هر سال بیش از ۶۰ میلیون ارجاع را مورد بررسی قرار می‌دهد. این شاخص به میزان ۲۰ درصد در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان تأثیر دارد.

در دانشگاه‌های افغانستان چون مجلات و کتاب‌های علمی منتشر نمی‌شود؛ لذا ارجاعات به محصولات علمی دانشگاه‌ها صفر است.

۸-۴. شهرت اعضای هیئت علمی

شاخص دیگر، یعنی شهرت اعضای هیئت علمی، به میزان ۱۰ درصد در این رنکینگ تأثیرگذار است و از طریق نظرسنجی به این شکل که از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، کیفیت فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها پرسیده می‌شود.

همان‌گونه که در بخش پایانی این مقاله در مورد افغانستان بحث شده است، در آن جا بیان شده است که مطابق اظهارات سایت دانشگاه کابل، اکثر اساتید دانشگاه دولتی دارای مدرک لیسانس و تعداد اندکی ماستری و دکتری است؛ بنابراین، اساتید دانشگاه و اعضای هیئت علمی هم فاقد مدرک علمی بالا و هم فاقد شهرت علمی‌اند.

۵-۸. جذب اساتید و دانشجویان خارجی

شاخص آخر، یعنی جذب اساتید و دانشجویان خارجی، هم به میزان ۱۰ درصد در این رتبه‌بندی تأثیرگذار است که سنجش آن هم کار پیچیده‌ای محسوب نمی‌شود.

در دانشگاه‌های افغانستان به‌خاطر عدم شهرت علمی دانشگاه‌ها و فقدان امنیت، استاد و دانشجوی خارجی جذب نشده است و مطابق این معیار نیز دانشگاه‌های افغانستان نمره‌ای

دریافت نمی‌کنند.

۹. شاخص‌های رتبه‌بندی تایمز

شاخص‌های رتبه‌بندی تایمز شامل سیزده شاخص زیر می‌باشد که بر اساس آن دانشگاه‌ها را رتبه‌بندی می‌کند:

۱. میانگین تعداد استنادها به ازای مقالات منتشرشده (در معیار استنادها)؛

۲. بررسی شهرت پژوهشی؛

۳. تعداد مقالات منتشرشده به ازای اعضای هیئت علمی؛

۴. درآمد پژوهش (در معیار پژوهش)؛

۵. بررسی شهرت آموزشی؛

۶. نسبت مدرک دکتری ارائه‌شده توسط مؤسسه به تعداد اعضای هیئت علمی؛

۷. نسبت تعداد کل دانشجویان به اعضای هیئت علمی؛

۸. نسبت مدرک دکتری به کارشناسی ارائه‌شده توسط مؤسسه؛

۹. درآمد مؤسسه نسبت به تعداد اعضای هیئت علمی (در معیار آموزش)؛

۱۰. نسبت اعضای هیئت علمی بین‌المللی به بومی؛

تاسیس ۱۳۹۴

۱۱. نسبت دانشجویان بین‌المللی به بومی؛

۱۲. سهم مقالات منتشرشده مشترک با نویسندگان همکار بین‌المللی (در معیار وجهه

بین‌المللی)؛

۱۳. درآمد پژوهشی حاصل از صنعت به ازای اعضای هیئت علمی (در معیار درآمد صنعتی)

(<https://www.timeshighereducation.com>).

۱۰. شیوه و منابع جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات

تایمز برای رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، اطلاعات خود را از منابع گوناگون جمع‌آوری می‌کند که

عمده آن امور ذیل است:

الف. پایگاه استنادی اسکوپوس؛ اسکوپوس (Scopus) یکی از نمایه‌های استنادی معتبر و شناخته‌شده است که اطلاعات کتاب‌شناختی حدود ۶۰ میلیون سند را در خود جمع‌آوری کرده است. اسکوپوس اطلاعات محصولات حدود ۵ هزار ناشر علمی را از سراسر جهان در خود جای داده است. در مجموع اسکوپوس اطلاعات ۱۶ هزار و پانصد مجله علمی-پژوهشی را در خود نمایه کرده است.

ب. نظرسنجی‌های شهرت از دانشگاه‌ها و به‌صورت خوداظهاری گردآوری می‌کند.

۱.۱. سایت رتبه‌بندی تایمز و دانشگاه‌های افغانستان

سایت رتبه‌بندی تایمز که اکنون نتایج رتبه‌بندی سال ۲۰۱۸ را بارگزاری کرده است و هزار دانشگاه برتر جهان را رتبه‌بندی نموده است، قرار ذیل است:

[/https://www.timeshighereducation.com](https://www.timeshighereducation.com)

با جست‌وجو در این سایت نیز متوجه می‌شویم که هیچ دانشگاهی از افغانستان در آن وجود ندارد. وقتی در قسمت منطقه^۱، کشورها را نگاه می‌کنیم، نامی از کشور افغانستان نیامده است و هر دانشگاه افغانستانی و یا نام کشور افغانستان را جست‌وجو کنیم، در پاسخ می‌بینیم که نوشته است کشور و یا دانشگاهی به این نام یافت نشد. این در حالی است که ۱۸ دانشگاه از کشور جمهوری اسلامی ایران در آن آورده شده است (<https://www.timeshighereducation.com>).

۱.۲. رتبه‌بندی دانشگاه‌ها توسط وبومتریک^۲

چهارمین مؤسسه تحقیقاتی که رتبه‌بندی دانشگاه‌ها را در سطح جهانی انجام می‌دهد، مؤسسه CSIC است. این مؤسسه از اولین سازمان‌های تحقیقات پایه در اروپا و متشکل از حدود ۱۲۶ مرکز و آزمایشگاه در سطح کشور اسپانیا می‌باشد که تحقیقات خود را در زمینه ارزیابی وضعیت وب‌سایت‌ها از سال ۲۰۰۴ آغاز نموده است. این مؤسسه، هر شش ماه یکبار حدود ۲۱،۰۰۰ دانشگاه و مرکز آموزشی و پژوهشی سراسر جهان را بر مبنای وب‌سایت آن‌ها مورد بررسی قرار می‌دهد. شاخص‌های ارزیابی این نظام در دو گروه دسته‌بندی شده و به هر گروه وزنی متناسب

1. Rigion.

2. Webometrics – from Spain – 2013.

با اهمیت آن اختصاص داده شده است.

رتبه‌بندی وبومتریک دانشگاه‌های دنیا توسط آزمایشگاه سایبرمتریک (CINDOC) - واحدی از انجمن ملی تحقیقات اسپانیا (CSIC) - تهیه شده است. این رتبه‌بندی بیش از ۴۰۰۰ دانشگاه دنیا را بر اساس اطلاعات مبتنی بر وب‌ها تحلیل کرده است.

رتبه‌بندی وبومتریک متشکل از یک پایگاه داده شامل ۱۵،۰۰۰ دانشگاه و بیش از ۵،۰۰۰ مرکز تحقیقاتی است. ۴،۰۰۰ دانشگاه اول در رتبه‌بندی مشخص شده است، و دانشگاه‌های دیگر نیز در رده‌بندی‌های محلی و جزئی‌تر آمده است. مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی کشورهای در حال توسعه در این روش رتبه‌بندی، با قرار دادن دستاوردهای علمی خود بر روی اینترنت می‌توانند وضعیت بهتری پیدا کنند؛ چرا که ممکن است نسبت به دانشگاه‌های تراز اول دنیا بسیار فاصله داشته باشند؛ اما با این روش می‌توانند وضعیت خود را بهتر نمایان کنند (<http://library.um.ac.ir>).

این رتبه‌بندی اولین بار در سال ۲۰۰۴ انجام شد و بر اساس شاخصی مرکب از چندین پارامتر و معیار تهیه شد. این پارامترها عبارتند از: حجم اطلاعات موجود بر روی وب، قابلیت دسترسی و نسبت اطلاعات منتشرشده در وب به میزان لینک‌های برگشتی خارجی آن است. این رتبه‌بندی هر ساله در ماه جدی و ماه سرطان به‌روز می‌شود و یک مقیاس وبی برای دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی فراهم می‌آورد. این رتبه‌بندی میزان فعالیت علمی وب‌گاه‌های آموزشی را به‌صورت دوره‌ای نشان می‌دهد.

شاخص‌های وبومتریک به این دلیل به وجود آمده‌اند که میزان توجه مؤسسات را به نشر اینترنتی نشان دهد؛ بنابراین، دانشگاه‌های باکیفیت آموزشی بالا ممکن است به‌دلیل عدم تمایل به سیاست‌های انتشار اینترنتی، در این نوع رتبه‌بندی رتبه مورد انتظار خود را به دست نیاورند. همین‌طور دانشگاه‌هایی که به زبان انگلیسی در سایت‌های خود مطلب کم می‌گذارند، مورد مراجعه کم‌تری قرار می‌گیرند و در نتیجه نمره پایین‌تری ممکن است بگیرند.

۱۳. سایت رتبه‌بندی وبومتریک و دانشگاه‌های افغانستان در آن

آدرس سایت وبومتریک که دانشگاه‌های برتر را بارگزاری می‌کند، اکنون دانشگاه‌های برتر

سال ۲۰۱۸ را منتشر کرده و قرار ذیل است.

<http://www.webometrics.info>

در رده‌بندی وبومتریک، دانشگاه‌های کشور ما در ته رتبه‌بندی دیده می‌شود. از آن‌جا که وب‌گردی دارای هزینه اندک بوده و امکان دسترسی به آن آسان است، سیستم وبومتریک در حدود سی هزار دانشگاه جهان را رتبه‌بندی کرده و رتبه‌های آن را در سطح جهانی آورده است. از باب نمونه، رتبه جهانی چند دانشگاه دولتی و خصوصی افغانستان که در سال ۲۰۱۸ در سایت وبومتریک منتشر شده است، در این‌جا آورده می‌شود.

دانشگاه آمریکایی افغانستان بهترین رتبه را در کشور، یعنی رتبه اول، را به خود اختصاص داده است که رتبه آن در سطح جهانی ۵۴۲۹ می‌باشد. دومین دانشگاه افغانستان، دانشگاه کابل است که رتبه جهانی ۱۳۱۴۴ را کسب کرده است. سومین دانشگاه برتر افغانستان، دانشگاه خصوصی کاتب است که رتبه جهانی ۱۶۰۲۴ را به دست آورده است. دانشگاه‌های کاردان و هرات دو دانشگاه برتر دیگری از کشور است که رتبه‌های جهانی آن به ترتیب ۱۸۰۲۱ و ۱۸۱۸۴ می‌باشد. دانشگاه پلی‌تکنیک کابل که ششمین دانشگاه برتر کشور به‌شمار آمده است، رتبه جهانی آن ۱۹۵۳۵ می‌باشد. دانشگاه شهید ربانی رتبه ۲۲۴۷۰ و دانشگاه طبی کابل رتبه ۱۹۷۰۳ را به دست آورده است.

دانشگاه گوهرشاد رتبه ۲۰۲۱۴، دانشگاه خاتم‌النبیین ۲۵۹۴ و دانشگاه ابن سینا ۲۷۲۲۰ را از آن خود نموده است (<http://www.webometrics.info>).

به‌صورت کلی در رتبه‌بندی وبومتریک، نام ۶۲ دانشگاه کشور آورده شده است که از این میان فقط ۷ دانشگاه توانسته است رتبه پایین‌تر از ۲۰ هزار را به خود اختصاص دهد و متباقی ۵۵ دانشگاه رتبه‌اش بالای ۲۰ هزار است که نشان می‌دهد کیفیت و وضعیت تحصیل و دانشگاه‌ها در کشور بسیار نگران‌کننده است.

همان‌طوری که مشاهده می‌شود، دانشگاه‌های کشور وضعیت بسیار اسفباری را در سطح جهانی دارد که در رتبه‌بندی جهانی در ته لیست و جدول رتبه‌بندی قرار گرفته است.

۱۴. نظام رتبه‌بندی فورآیسی یو 4ICU

این مؤسسه از سال ۲۰۰۵ فعالیت خود را در زمینه ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی جهان بر اساس میزان شهرت وب‌سایت آنان آغاز نموده است. این مؤسسه هر ساله حدود ۱۱۰۰۰ دانشگاه و مرکز آموزشی را از ۲۰۰ کشور جهان مورد ارزیابی و رتبه‌بندی قرار می‌دهد. اطلاعات مورد نیاز جهت این بررسی از ۳ موتور جست‌وجوی Google، Alexa، و Majestic Seo کسب می‌گردد.

۱۵. سایت مؤسسه فورآیسی یو و دانشگاه‌های افغانستان

سایت این مؤسسه به این آدرس آمده است. <https://www.4icu.org/>. در این سایت در سال ۲۰۱۸ سیزده‌هزار دانشگاه رتبه‌بندی شده است. اکنون در سایت مذکور ۲۰۰ دانشگاه برتر جهان، ۲۰۰ دانشگاه برتر هر قاره، ۲۰۰ دانشگاه برتر انگلیسی‌زبان، عربی، اسپانیایی و... رتبه‌بندی شده است.

یکی از امکانات و خوبی این نظام از رتبه‌بندی این است که علاوه بر رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر اساس زبان و قاره، دانشگاه‌های هر کشور به صورت جداگانه نیز رتبه‌بندی شده است. اکنون رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سال ۲۰۱۸ روی سایت قرار دارد.

بنیاد اندیشه

با کلیک روی منوی *Universities by country*، پنجره‌ای باز می‌شود که در آن دانشگاه‌ها بر اساس قاره‌ها آمده است و آنگاه با کلیک روی *Universities in Asia* لیست کشورها نمودار می‌گردد که با انتخاب افغانستان می‌توان ۵۴ دانشگاه برتر افغانستان را یافت که ده دانشگاه برتر افغانستان در سال ۲۰۱۸ به ترتیب عبارت‌اند از: دانشگاه آمریکایی، دانشگاه کابل، دانشگاه کاردان، دانشگاه گوهرشاد، دانشگاه هرات، دانشگاه خصوصی کاتب، دانشگاه طبی کابل، دانشگاه بلخ، دانشگاه پلی‌تخنیک کابل، دانشگاه خاتم‌النبین، دانشگاه ابن سینا رتبه نوزدهم را در میان دانشگاه‌های افغانستان کسب کرده است (<https://www.4icu.org/af/>).

۱۶. نظام رتبه‌بندی لیدن

مرکز مطالعات دانشگاه علم و فناوری لیدن، فعالیت خود را در هلند از سال ۲۰۰۷ در زمینه

ارزیابی عملکرد علمی دانشگاه‌های جهان آغاز نموده است. این مؤسسه سالانه در حدود ۱۰۰۰ دانشگاه برتر جهان را بر اساس شاخص‌های علم‌سنجی رتبه‌بندی می‌نماید. شاخص‌های این نظام به دو دسته کلی شاخص‌های تأثیر و همکاری تقسیم می‌شوند. اطلاعات مربوط به این شاخص‌ها از پایگاه داده علوم (Web of Science) جمع‌آوری شده و نتایج سال ۲۰۱۷ اکنون روی سایت قرار دارد که در آن، ۹۰۳ دانشگاه جهان رتبه‌بندی گردیده است؛ اما هیچ دانشگاهی از کشور افغانستان در آن دیده نمی‌شود. از کشور پاکستان هم دانشگاهی به چشم نمی‌خورد؛ اما دانشگاه‌هایی از کشورهایی مثل ترکیه، ایران، عربستان و مصر به صورت محدود و محدود وجود دارد که در رتبه‌بندی قرار گرفته‌اند (<http://www.leidenranking.com>).

۱۷. آدرس سایت لیدن و دانشگاه‌های افغانستان

آدرس سایت لیدن قرار ذیل است که در آن اطلاعات زیادی دیگری نیز دسته‌بندی شده است و به زبان انگلیسی می‌باشد.

<http://www.leidenranking.com>

رتبه‌بندی سایت لیدن علاوه بر رتبه‌بندی کلی، دانشگاه‌های برتر را در هفت زمینه علوم شناختی و بهداشتی، علوم زیست‌محیطی، علوم زیستی، مهندسی و علوم کامپیوتر و ریاضیات، علوم پزشکی، علوم طبیعی و علوم اجتماعی نیز معرفی می‌نماید.

با مراجعه به سایت فوق، امکانات جست‌وجوی متفاوتی را می‌توان یافت که بر اساس قاره، رشته‌ها و سال تنظیم شده است. در این سایت، امکان جست‌وجو بر اساس دانشگاه‌های هر کشور گنجانده نشده است؛ اما با مراجعه به بخش قاره آسیا لیست رتبه‌بندی سه‌صد و دوازده دانشگاه را می‌توان یافت که بر اساس رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سال ۲۰۱۷ به ترتیب ردیف شده است؛ اما در این میان، هیچ دانشگاهی از افغانستان به چشم نمی‌خورد. پنج دانشگاه برتر آسیا را کشورهای چین، کره جنوبی و جاپان به خود اختصاص داده است و از کشورهای همسایه، دانشگاه تهران رتبه پنجاهم را از آن خود در سطح کشورهای آسیایی نموده است. دانشگاه پادشاه سعودی رتبه پنجاه و سوم و دانشگاه علوم هند در رتبه شصت و چهارم آسیایی قرار گرفته است (<http://www.leidenranking.com>).

۱۸. رتبه‌بندی کشورهای جهان اسلام (ISC)

نظام‌های رتبه‌بندی بین‌المللی، تمامی دانشگاه‌های دنیا را رتبه‌بندی نمی‌کنند؛ در حالی که تعداد دانشگاه‌های ثبت‌شده در برخی نمایه‌نامه‌ها دلالت بر وجود ۱۸۰۰۰ دانشگاه دارد و در برخی نمایه‌نامه‌های دیگر این مقدار به ۳۰ هزار نیز می‌رسد؛ اما نظام‌های رتبه‌بندی بین‌المللی معمولاً ۸۰۰ دانشگاه دنیا را رتبه‌بندی می‌کنند. البته اکنون این نقیصه همان‌گونه که در نظام‌های قبل مشاهده شد، برطرف گردیده است و تا سی هزار دانشگاه رتبه‌بندی گردیده است.

برای چندمین سال متوالی، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نه‌تنها دانشگاه‌ها بلکه مؤسسات پژوهشی کشور ایران را رتبه‌بندی می‌کند.

۱۸-۱. معیارهای رتبه‌بندی

رتبه‌بندی مؤسسه آی‌اس‌سی بر اساس پنج معیار پژوهش، آموزش، و جهت بین‌المللی، امکانات و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی صورت می‌گیرد. این سنجش شامل ۲۳ شاخص متنوع است که هرکدام جنبه خاصی از فعالیت‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی را اندازه‌گیری می‌کند. همه معیارها و شاخص‌ها همراه با وزن و بارم هریک به تفکیک در سایت مؤسسه آورده شده است (<http://ur.isc.gov.ir>).

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام برای نخستین بار در سطح بین‌المللی امکان رتبه‌بندی ۶۰۰ دانشگاه و مؤسسه تحقیقاتی برتر از ۵۰ کشور اسلامی را نیز فراهم آورده است. این نظام نه‌تنها به مقایسه دانشگاه‌ها در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی، علوم فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم کشاورزی و علوم پزشکی می‌پردازد؛ بلکه امکان ارزیابی دانشگاه‌ها در چهار معیار کمیت و کیفیت تولید علم، دیپلماسی علمی و اثرگذاری اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد (<http://www.ion.ir>).

واگذاری رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و اجرای رتبه‌بندی برای نخستین بار در تاریخ آموزش عالی ایران در سال ۱۳۸۹ به پایگاه استنادی جهان اسلام مستقر در کتابخانه منطقه‌ای علوم و فناوری شیراز سپرده شده است.

۲-۱۸. سایت مؤسسه رتبه‌بندی کشورهای جهان اسلام (ISC) و رتبه دانشگاه‌های افغانستان در آن

این سایت که رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام را تا کنون فقط یکبار در سال ۲۰۱۴ منتشر کرده است، به نظر می‌رسد توفیقات زیادی نداشته است.

<http://iur.isc.gov.ir>

با مراجعه به این سایت، مشاهده می‌شود که ده دانشگاه برتر جهان اسلام در ایران، عربستان و ترکیه قرار دارد و در رده‌بندی بعدی تا ۵۰ دانشگاه برتر دانشگاه‌هایی از مصر، لبنان و کویت نیز دیده می‌شود. در کشورهای اسلامی نیز دانشگاه‌های افغانستان در ته جدول قرار گرفته و دانشگاه کابل رتبه ۵۵۱ را توانسته کسب کند.

۱۹. نظام رتبه‌بندی umultirank

این نظام رتبه‌بندی برای نخستین بار در سال ۲۰۱۴ با رتبه‌بندی بیش از ۸۵۰ دانشگاه، ۱۰۰۰ دانشکده و ۵۰۰۰ گروه آموزشی در ۷۴ کشور جهان کار خود را آغاز کرد. در حال حاضر ۱۴۹۷ دانشگاه از ۹۹ کشور جهان رتبه‌بندی شده است.

ابتدا موضوعات مهندسی برق و الکترونیک، مکانیک و مطالعات تجاری را مورد سنجش قرار داد؛ اما از سال بعد دامنه بررسی خود را به سایر حوزه‌های موضوعی نیز گسترش داد. این نظام با پشتیبانی اتحادیه اروپا و با هدایت کنسرسیومی متشکل از سازمان‌هایی نظیر مرکز مطالعات آموزش عالی کشورهای نروژ و آلمان، مرکز مطالعات علوم و تکنولوژی دانشگاه لیدن، انتشارات دانشگاهی الزویر و... ایجاد و پشتیبانی می‌شود.

این نظام رتبه‌بندی با رویکردی چندبعدی مؤسسات آموزش عالی را رتبه‌بندی می‌کند. این ابعاد عبارتند از آموزش و یادگیری، پژوهش، انتقال دانش، جهت‌گیری بین‌المللی و موقعیت داخلی. با کمک داده‌های ارائه‌شده توسط این نظام رتبه‌بندی، کاربران می‌توانند بر اساس سنجش‌ها و شاخص‌های مورد نظر خود به مقایسه دانشگاه‌های مختلف بپردازند.

داده‌های این نظام رتبه‌بندی از منابع مختلف تهیه و استخراج می‌شود، از جمله از مؤسساتی که آمارهای مختلف را تهیه می‌کنند، پایگاه‌های داده‌های کتاب‌شناختی، پایگاه‌های ثبت اختراعات

و... روش دیگر جمع‌آوری اطلاعات در این نظام رتبه‌بندی، داده‌های استخراج‌شده از بررسی‌های پیمایشی سالانه و با توزیع پرس‌شنامه در نمونه‌ای بالغ بر ۶۰۰۰۰ دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های مورد بررسی می‌باشد.

۲۰. سایت مؤسسه و رتبه دانشگاه‌های افغانستان در آن

مؤسسه دارای سایت فعال به آدرس زیر می‌باشد؛ اما دانشگاهی از افغانستان در آن به چشم نمی‌خورد.

<https://www.umultirank.org>

در این سایت، امکانات خوبی گذاشته شده است که شخص می‌تواند بر اساس علایق خود و نام دانشگاه، دانشگاه مورد نظر خود را یافته و آن را با سایر دانشگاه‌ها مقایسه کند. در بخش جست‌وجو وقتی نام تهران یا ایران را تایپ کنیم، ده‌ها دانشگاه لیست می‌شود و اطلاعات لازم و رتبه دانشگاه در آن ذکر می‌شود؛ اما وقتی بخوایم نام کابل یا افغانستان و یا نام هر دانشگاهی را از افغانستان تایپ کنیم، هیچ دانشگاهی نمی‌آید و این پیام داده می‌شود که هیچ دانشگاهی به این نام یافت نشد.^۱

۲۱. رتبه‌بندی دانشگاه‌ها توسط فاکتور جی اندیشه

تاسیس ۱۳۹۴

یکی از روش‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر اساس وب‌متریک، روش فاکتور جی (G-factor) است که متعلق به کشور آمریکا است و تعداد پیوندهای وب‌سایت یک دانشگاه را در میان وب‌سایت دیگر دانشگاه‌ها محاسبه می‌کند. فاکتور جی در واقع میزان محبوبیت و اهمیت وب‌سایت یک دانشگاه خاص را در میان وب‌سایت‌های دانشگاه‌های دیگر نشان می‌دهد؛ بنابراین، فاکتور جی حالتی از گستردگی و میزان نفوذ یک دانشگاه بر اساس وب‌سایت آن است.

می‌توان گفت که رتبه‌بندی فاکتور جی (G-factor) با استفاده از موتور جست‌وجوی گوگل تعداد لینک‌های وب‌سایت یک دانشگاه را در میان وب‌سایت دیگر دانشگاه‌ها محاسبه می‌کند.

1. No universities with that name were found.

2. G-factor – from the USA.

جی مخفف گوگل است و فاکتور جی در واقع میزان محبوبیت و اهمیت وبسایت یک دانشگاه خاص را در میان وبسایت‌های دانشگاه‌های دیگر نشان می‌دهد. در این رده‌بندی نیز دانشگاه‌های افغانستان غایب است.^۱

۱. رتبه‌بندی‌های دیگری نیز برای دانشگاه‌ها وجود دارد که کمتر مورد توجه است مانند رتبه‌بندی‌های ذیل:
رتبه‌بندی دانشگاه‌ها توسط نشریه نیوزویک:

در آگوست ۲۰۰۶ (سرطان ۱۳۸۵)، نشریه نیوزویک آمریکا رتبه‌بندی ۱۰۰ دانشگاه اول دنیا را به کمک معیارهای رتبه‌بندی دیگر (یعنی رتبه‌بندی آموزشی دانشگاه‌های دنیا توسط دانشگاه شانگهای و نشریه آموزشی عالی تایمز) و یک معیار جدید که تعداد کتاب‌ها و مجلات کتابخانه‌ها بود ارائه کرد. این رتبه‌بندی هم‌اکنون از اطلاعات رتبه‌بندی آموزشی عالی تایمز، رتبه‌بندی وبومتریک و مشاور رتبه‌بندی شانگهای برای نتایج خود استفاده می‌کند.
رتبه‌بندی حرفه‌ای دانشگاه‌های دنیا:

در مقایسه با رتبه‌بندی آموزشی دانشگاه‌های دنیا، رتبه‌بندی حرفه‌ای دانشگاه‌های دنیا نخست در سال ۲۰۰۷ توسط مدرسه عالی ملی معدن پاریس بنیان گذاشته شد که به اندازه‌گیری کارایی هر دانشگاه در اصول حرفه‌ای می‌پردازد. شاخص اصلی این رتبه‌بندی تعداد مدیران اجرایی ارشد در میان ۵۰۰ شرکت مطرح دنیاست (از لحظه سودآوری) که بر اساس دانشگاهی که آنان درس خوانده‌اند محاسبه می‌شود. رتبه‌بندی آموزشی دانشگاه‌های دنیا و رتبه‌بندی حرفه‌ای دانشگاه‌های دنیا می‌توانند مکمل یکدیگر در نظر گرفته شوند؛ چرا که به ترتیب قابلیت دانشگاه‌ها را در زمینه آموزشی و در زمینه سودآوری اقتصادین‌شان می‌دهد.
رتبه‌بندی دانشگاه ووهان:

یک رتبه‌بندی دیگر توسط مرکز تحقیقات ارزیابی علم چین در دانشگاه ووهان است. این رتبه‌بندی بر اساس شاخص‌های علوم پایه به دست آمده است که نشان می‌دهد دانشگاه‌ها از نظر تعداد مقالات چاپ‌شده و ارجاعات بیش از ۱۱۰۰۰ مجله علمی در سراسر دنیا در ۲۲ حوزه علمی مختلف به آن مقالات در چه جایگاهی قرار دارند. وبگاه‌های رتبه‌بندی به زبان انگلیسی نیز در دسترس است.
رتبه‌بندی Global Universities Ranking:

یک رتبه‌بندی دیگر توسط مؤسسه RatER روسیه است. این رتبه‌بندی بر اساس مخلوطی از شاخص‌های دیگر به دست آمده است.
رتبه‌بندی SCImago:

یک رتبه‌بندی دیگر توسط گروه پژوهشی SCImago انجام می‌شود که بر اساس تعداد مقالات علمی مؤسسات تحقیقاتی دولتی و آموزش عالی کشورهای مختلف موجود در دیتابیس Scopus از انتشارات Elsevier به دست آمده است.
نظام رتبه‌بندی URAP:

لابراتوار تحقیقاتی رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر اساس عملکرد آکادمیک از سال ۲۰۰۹ بیش از ۲۰۰۰ دانشگاه برتر در سراسر جهان را بر اساس معیارهای کمی و کیفی رتبه‌بندی کرده است. نظام URAP در سال ۲۰۱۳ بر اساس شش شاخص به رتبه‌بندی دانشگاه‌های سرتاسر جهان پرداخته است. این شاخص‌ها عبارتند از: تعداد مقالات، استنادها، تعداد کل مدارک، مجموع تأثیر مجلات، مجموع تأثیر استنادی مجلات، همکاری بین‌المللی. <http://www.urapcenter.org/2014/methodology.php?q=3>
رتبه‌بندی عملکرد مقالات علمی:

رتبه‌بندی عملکرد مقالات علمی دانشگاه‌ها (HEEACT) یک رتبه‌بندی بر اساس روش کتاب‌سنجی است که توسط انجمن ارزیابی و ارتقادهی آموزش عالی تایوان صورت گرفته است. در این روش، ۹ شاخص در نظر گرفته شده است که عبارتند از: مقالات ۱۱ سال اخیر، مقالات کنونی، ارجاعات به کتب و مقالات در ۱۱ سال اخیر، ارجاعات به کتب و مقالات در حال حاضر، شاخص H، میزان مورد مرجع قرار گرفتن مقالات، مقالات چاپ‌شده در مجلات با ضریب تأثیرگذاری بالا و برتری حوزه‌های فعالیت. این نوع رتبه‌بندی با توجه به این ۹ شاخص نشان‌دهنده سه معیار کارکرد مقالات علمی است: بهره‌وری تحقیقات، میزان تأثیرگذاری تحقیقات و برتری تحقیقات. در این پروژه با کمک روش کتاب‌سنجی کارکرد مقالات علمی ۵۰۰ دانشگاه برتر دنیا تحلیل و رتبه‌بندی شده است.

۲۲. نگاهی به دلایل پایین بودن رتبه دانشگاه‌های افغانستان در سطح جهان

دانشگاه‌های افغانستان از نظر رتبه علمی با دانشگاه‌های جهان قابل مقایسه نیستند. عمده دلایل این امر طبق مشاهدات و گزارش‌ها می‌تواند امور ذیل باشد:

۱-۲۲. خصلت کاست‌گرایانه دانشگاه

دانشگاه‌های دولتی در اختیار اقوام خاص قرار گرفته است که اساتید سایر اقوام در آن به آسانی نمی‌توانند راه پیدا کنند. از باب نمونه داکتر محمدامین احمدی، دکترای فلسفه، داکتر علیرضا اخلاقی، دکترای فلسفه و داکتر حفیظ‌الله شریعتی، دکترای ادبیات فارسی، هرکدام بعد از پایان تحصیل و بازگشت به وطن به دانشگاه کابل مراجعه کردند تا پروسه استخدام را طی کرده و برای جامعه علمی کشور خدمت کنند. به‌خاطر خصلت کاست‌گرایانه دانشگاه، هیچ‌کدام این اساتید جذب دانشگاه نشدند و اساتید ارزیاب که سطح علمی پایین‌تر داشتند، در طی ارزیابی علمی آن‌ها را رد کردند.

در پلان استراتژیک دانشگاه کابل در ذیل بند مبارزه با فساد آمده است که: اعمال سلیقه در استخدام کادر علمی یکی از موارد فساد است که در دانشگاه کابل وجود دارد (<http://ku.edu>). (af)

بنیاد اندیشه

تأسیس ۱۳۹۴

۲-۲۲. ناامنی و جنگ

ناامنی و جنگ طولانی در کشور باعث شد که دانشگاه‌های کشور سال‌های متمادی تعطیل گردند و از فعالیت علمی خود بازمانند. در کنار تعطیلی دانشگاه، جنگ و ناامنی موجب گشت تا اساتید توانمند، کشور را ترک گفته و دانشگاه را به اساتید ضعیف‌تر واگذار کنند.

۳-۲۲. ضعف علمی اساتید و اعضای هیئت علمی

در دانشگاه‌های دولتی عمدتاً دانشگاه‌ها با کمبود اساتید باسواد و مسلکی مواجه‌اند. اغلب اساتید فارغ‌التحصیل همان دانشگاه در مقطع لیسانس است که سال‌ها به تدریس در مقطع لیسانس مشغول است. از باب نمونه در پلان استراتژیک دانشگاه کابل آمده است که: استخدام کادر علمی... در پنج سال گذشته، اکثراً لیسانس است که در همین پوهنتون تحصیل کرده‌اند

در بخش ضعف‌ها و کاستی‌های پلان استراتژیک آمده است: یکی از ضعف‌های دانشگاه، عبارت است از پایین بودن سطح تحصیلی عده کثیری از استادان (ibid). البته در پلان استراتژیک اشاره شده است که دانشگاه در صدد بالابردن سطح علمی اساتید خود می‌باشند؛ اما در همان‌جا یادآور شده است که: نظر به شرایط نابسامان سیاسی و اجتماعی گذشته، تعداد کثیری از کادر علمی پوهنتون کابل از ارتقای تحصیلی بازماندند... که نظر به ازدیاد عمر و عدم دسترسی به زبان انگلیسی، واجد شرایط معرفی به بورس‌های تحصیلی خارجی نیستند (ibid).

دانشگاه کابل در سال ۱۳۹۵ دارای ۸۲۳ کادر علمی بوده است که از این میان، ۲۹ نفر در سویه ماستر بین سال‌های ۸۹ تا ۹۵ از دانشگاه کابل فارغ گردیده‌اند (ibid).

۴-۲۲. تدریس جزوات و چپترهای قدیمی

اساتید مسن کشور هنوز چپترهای چند دهه قبل را تدریس می‌کنند. اساتید دانشگاه‌های دولتی آپدیت نیستند و از این جهت دانشگاه در یک چرخه ضعیف علمی سرگردان است. از باب نمونه، در پلان استراتژیک دانشگاه کابل آمده است: معیاری نبودن مواد درسی... ضعف در نظام ارزیابی و نظارتی کیفیت آموزشی، یکی از ضعف‌های دانشگاه کابل است (ibid).

۵-۲۲. فقدان تولید علم و پژوهش

در هیچ‌یک از دانشگاه‌های کشور روی تولید علم و پژوهش سرمایه‌گذاری نمی‌شود. در تمام دانشگاه‌های مهم کشور حتی یک مجله علمی-پژوهشی وجود ندارد و به تحقیق اهمیت داده نمی‌شود. از باب نمونه، در پلان استراتژیک دانشگاه کابل آمده است: عدم موجودیت مراکز تحقیقاتی، نبود بودجه برای تحقیقات علمی، عدم دسترسی استادان به ژورنال‌های معتبر جهانی، یکی از نقاط ضعف دانشگاه کابل به‌شمار می‌آید (http://ku.edu.af).

۶-۲۲. فقدان مقاطع تحصیلی بالا

اغلب دانشگاه‌های کشور سطح مقاطع تحصیلی‌شان محدود به لیسانس است. بزرگ‌ترین و مهم‌ترین دانشگاه کشور که دانشگاه کابل است، اخیراً بعد از حدود نود سال سابقه، چند رشته

محدود ماستری را برگزار کرده است.

در پلان استراتژیک دانشگاه کابل آمده است: تا قبل از سال ۱۳۸۹ پوهنتون کابل دارای دو برنامه ماستری بود و در سال ۱۳۹۵ دارای ۱۲ برنامه ماستری و ۲ برنامه دکتورا می‌باشد (<http://ku.edu.af>).

۷-۲۲. اهمیت به سودآوری در دانشگاه‌های خصوصی

اغلب دانشگاه‌های خصوصی بر پایه سودآوری بنا شده است و گردانندگان و بنیان‌گذاران آن‌ها بیش‌تر تجاران و سیاست‌مدارانی است که سود و پرستیژ داشتن دانشگاه برای آن‌ها اهمیت دارد. برخی از دانشگاه‌های خصوصی فاقد کدر علمی بوده و درس‌های آن نیز مطابق استاندارد کشوری برگزار نمی‌گردد.

هم در دانشگاه‌های خصوصی و هم در دانشگاه‌های دولتی مشاهده شده است که تعداد محصلان در هر صنف تا صد نفر هم بوده است.^۱

نتیجه‌گیری

همان‌طوری که مشاهده شد، معیارها و شاخص‌های گوناگونی برای رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان وجود دارد. برخلاف برداشت رایج از دانشگاه در جهان سوم، به‌خصوص در کشوری مثل افغانستان که دانشگاه را صرفاً محلی برای آموزش می‌دانند، در سایر کشورها، به‌خصوص در کشورهای توسعه‌یافته، این‌گونه نیست. دانشگاه محلی برای پژوهش و کسب درآمد است. دولت‌های جهان اول به دانشگاه نگاهی علمی و اقتصادی با هم دارد.

معیارها و شاخص‌های ارزیابی که از سوی مؤسسات معتبر جهانی معرفی شده است و هر ساله بر اساس آن، دانشگاه‌های جهان رتبه‌بندی می‌گردد، معیارهای ارزشمندی است که مسئولان دانشگاه و مسئولان تحصیلات عالی کشور آن را مدنظر گرفته و تلاش کنند آن معیارها را در دانشگاه‌های کشور عملیاتی کنند.

نگارنده بهترین دانشگاه‌های افغانستان را که در پایتخت کشور موقعیت دارد و دارای امکانات

۱. مشاهدات شخصی نگارنده در دوران تدریس در دانشگاه‌های خصوصی کابل در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۳.

منابع

زیاد است، مورد بررسی قرار داده است. اگر سایر دانشگاه‌های دولتی و خصوصی کشور را بررسی کنیم که در ولایات‌های دورافتاده قرار دارند، وضعیت بسیار نگران‌کننده‌تری خواهد داشت. دانشگاه، مرکز تربیت نیروی انسانی است، اگر این مرکز ناکارآمد و ضعیف باشد، بدون تردید، چرخه اداره کشور همیشه به دست افراد ضعیف کند خواهد چرخید.

برای بیرون‌رفت از این وضعیت، مسئولان آگاه و دلسوز کشور لازم است جدی عمل کرده و به‌دور از تعصبات قومی، سمتی، لسانی و مذهبی، پروسه شایسته‌سالاری را مدنظر گیرند. در کنار شایسته‌سالاری، آشنایی و ارزیابی معیارها و روش‌های مختلف رتبه‌بندی در سطح بین‌المللی نیاز بسیار جدی است که تیمی از اساتید باتجربه و توانمند به تدوین یک برنامه‌ریزی منسجم اقدام کرده و جهت بهبود جایگاه دانشگاه‌های کشور تلاش کنند تا دانشگاه‌های کشور را از این وضعیت نجات بدهند.

1. <http://www.ion.ir/News/65000.html>.
2. <http://www.shanghairanking.com/ARWU-Methodology-2017.html>.
3. <http://www.shanghairanking.com/ARWU-Statistics-2017.html>.
4. <http://www.shanghairanking.com/ARWU2017.html>.
5. <https://www.khabaronline.ir/detail/288412/science/fundamental-knowledge>.
6. <https://www.isna.ir/news/96032010875>.
7. <https://www.timeshighereducation.com/news/ranking-methodology>.
8. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018>.
9. http://library.um.ac.ir/index.php?option=com_content&view=article&id=495:2015-10-12-10-55-26&catid=257:scientometric&lang=fa.
10. <http://www.webometrics.info/en/search/Rankings>.
11. <https://www.4icu.org/af>.
12. <http://www.leidenranking.com/ranking/2017/list>.
13. <http://www.leidenranking.com/ranking/2017/list>.
14. <http://ur.isc.gov.ir/Content/Files/ISCRankingMethodology.pdf>.
15. <http://www.ion.ir/News/65000.html>.
16. <http://ku.edu.af/Content/files>.